

Výstava Karpatská kraslica a kraslice v zbierkovom fonde Vihorlatského múzea v Humennom

Výstava Karpatská kraslica

Karpatská kraslica je medzinárodná súťažná výstava kraslíc. V roku 2020 sa uskutočnil už 28. ročník, avšak bez možnosti jej prehliadky návštevníkmi kvôli uzavretiu kultúrnych inštitúcií.

Hlavným organizátorom výstavy je Vihorlatské múzeum v Humennom v spolupráci s Okresnou organizáciou Únie žien Slovenska v Humennom. V roku 2018 sa stalo partnerom projektu Ústredie ľudovej umeleckej výroby v Bratislave, čím sa zvýšil kredit tejto medzinárodnej výstavy zapojením celoslovenskej organizácie zastrešujúcej rôzne formy tradičných remesiel a umenia vrátane krasličiarstva. Začiatky výstavy boli vo forme malej regionálnej výstavy, ktorá postupne nadobudla nadregionálny a neskôr medzinárodný rozmer. V doterajšej histórii výstavy bolo prezentovaných bežmála 1500 kolekcií kraslíc od takmer 500 autorov zo Slovenska, Ukrajiny, Poľska, Maďarska, USA a Českej republiky. Celkovo vyše 25 000 kraslíc obdivovalo každoročne priemerne 1500 návštevníkov z rôznych kútov Slovenska i zahraničia. Autori z rôznych regiónov zastúpených krajín predstavovali kraslice zhotovené najrôznejšími technikami od tradičných až po tie najmodernejšie. Pritom sú na výstave zastúpené kraslice, ktorých základom je škrupina vajíčka ale i dekoratívne predmety vo forme kraslíc alebo s námetom veľkonočných kraslíc ale s absentujúcou škrupinou. Z tradičných techník sú každoročne zastúpené techniky vosková batika, vyškrabávanie, voskovanie, drôtovanie, olepovanie a ich kombinácie. Novšie spôsoby zdobenia kraslíc sú zastúpené technikou madeira, patchwork, quilling, aplikácia paličkovanej čipky, obháčkovanie a mnohé ďalšie, ktoré neustále pribúdajú. Zároveň sa pri novších technikách častejšie objavujú kraslice vo forme vajíčka, pri ktorých absentuje škrupina, alebo je nahrádzaná formou z polystyrénu a podobne.

Populárne sú tiež kombinácie techník. Pestrosť kolekcií popri množstve techník, materiálov, farieb a ornamentov znásobuje použitie rôznych druhov vajíčok od prepeličích cez holubie, najčastejšie slepačie, kačacie, husacie až po vajíčka vtáka emu a pštrosie vajíčka.

Výstava Karpatská kraslica vytvára priestor na konfrontáciu a odovzdávanie skúseností autorov zo zúčastnených štátov. Vďaka tomu možno každoročne na výstave vidieť napr. hlinené kraslice, drevené kraslice, zdobené vypaľovaním, leptaním ale aj posuny medzi krajinami vo farebnosti a ornamentike kraslíc. Počas otvorenia i počas trvania výstavy oslovení autori demonštrujú svoje postupy a zručnosť pred návštevníkmi rôznych vekových kategórií. Pre žiakov základných a stredných škôl sú zároveň pripravené vyučovacie hodiny s témou tvorby kraslíc. S organizovaním výstavy začalo Vihorlatské múzeum samostatne v malom rozsahu. Neskôr sa do organizácie zapojila Okresná organizácia Únie žien Slovenska v Humennom. V histórii výstavy múzeum postupne získavalo významných zahraničných i domácich partnerov. Napr. špecializované múzeum „Pysanka“, súčasť Národného múzea ľudového umenia Huculštiny a Pokutt'a v meste Kolomyja na Ukrajine, špecializované múzeum Míves Tojás Múzeum v meste Zengővárkony v Maďarsku, múzeá a kultúrne centrá v Poľsku (Sanok, Przemysl), Čechách (Třebíč, Asociace malířek a malířů kraslic ČR – Libotenice) a na Ukrajine (skanzen, osvetové centrum). Prostredníctvom zahraničných partnerov sú získavané nielen kontakty na zahraničných autorov, ale i prírastky v zbierkovom fonde kraslíc Vihorlatského múzea. Medzi najvýznamnejšie akvizície patria kolekcie darované múzeom v Kolomyji, vrátane kópie najstaršej kraslice z 15. storočia nájdenej na území dnešnej Ukrajiny.

Financovanie výstavy je prevažne z prostriedkov Vihorlatského múzea, avšak výročia výstavy boli podporené napr. dotáciami z Ministerstva kultúry SR, z Fondu na podporu umenia, mesta Humenné a Prešovského samosprávneho kraja. Aj vďaka tejto podpore bolo možné spracovať tri bulletiny pri príležitosti výročí výstavy (pri 5., 20. a 25. ročníku). V roku 2017 získala výstava ocenenie Národopisnej spoločnosti Slovenska v kategórii výstavy a expozície. Každoročne

sa počas otvorenia výstavy v kultúrnom programe prezentujú regionálne i zahraničné folklórne kolektívy i jednotlivci.

Kraslice v zbierkovom fonde Vihorlatského múzea

Vihorlatské múzeum spravuje zbierkový fond ktorý obsahuje takmer 180 000 zbierkových predmetov. Tie sú rozdelené podľa jednotlivých oddelení na archeológiu, staršie dejiny, novšie dejiny, numizmatickú zbierku, botaniku, zoológiu, národopis a zbierku výtvarného umenia. Zbierkotvorná činnosť je zameraná na zbernú oblasť múzea, okresy Humenné, Snina a Medzilaborce.

Zbierkový fond národopisného charakteru zahŕňa 4000 predmetov rôzneho druhu napr. poľnohospodárske náradie, predmety každodennej potreby, remeselné náradie, ľudové umenie, sakrálne predmety ale i objekty tradičnej architektúry v expozícii ľudovej architektúry a bývania. Počtom 795 kusov sú vo fonde národopisu zastúpené kraslice. Kraslice múzeum získava od roku 1986, pričom intenzívny zber pokračoval najmä počas výstavy Karpatská kraslica. Z celkového počtu kraslíc je 682 kusov zo Slovenska, prevažne zo zbernej oblasti múzea a 113 kusov zo zahraničia. Takmer 90 % kraslíc v zbierkovom fonde múzea je vytvorených technikou voskovej batiky. Súvisí to s najväčším rozšírením tejto techniky v našom regióne. Z ostatných techník v zbierkovom fonde múzea majú väčšie zastúpenie ešte kraslice voskované. Fond obsahuje taktiež kraslice zhotovené vyškrabávaním, drôtovaním, olepovaním slamou, bavlnkami, farebnými papiermi a fóliami, technikou madeira, kraslice maľované tušom, akrylovými farbami, plstením, zdobené aplikáciou paličkovanej čipky a rôznymi kombináciami techník.

Mgr. Jozef Fundák

etnograf

Vihorlatské múzeum v Humennom